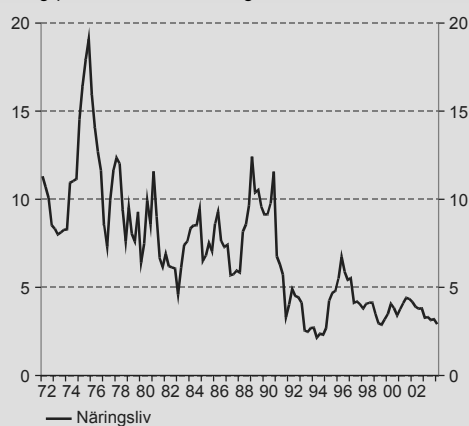

Avtalsrörelsen 2004

Under våren har nya löneavtal slutits för stora delar av näringslivet. Ungefär 1,7 miljoner anställda berörs av årets avtalsrörelse och hittills är avtal för ca 1,2 miljoner arbetstagare klara.

Efter det att Industriavtalet lade fast nya riktlinjer för lönebildningen i industrin 1998 har löneökningstakten minskat jämfört med mitten av 1990-talet, och i än högre grad jämfört med inflationsökningen under 1970- och 1980-talen (se diagram 115). Industriavtalet innebär att förhandlingarna ska ha sin utgångspunkt i den syn på ekonomin som Industrins ekonomiska råd lägger fram. Motsvarande samarbetsavtal finns även inom andra avtalsområden. Syftet är att löneökningstakten ska anpassas till vad ekonomin klarar av. Industrins löneavtal avses dessutom vara normerande för resten av arbetsmarknaden. Årets avtalsrörelse har genomförts i enlighet med Industriavtalet och med ett förhållandevis begränsat antal konflikter. Det svaga arbetsmarknadsläget har bidragit till att de avtalade löneökningstakterna har hållits på en relativt låg nivå.²³

Diagram 115 Timlön i näringslivet
Årlig procentuell förändring, kvartal

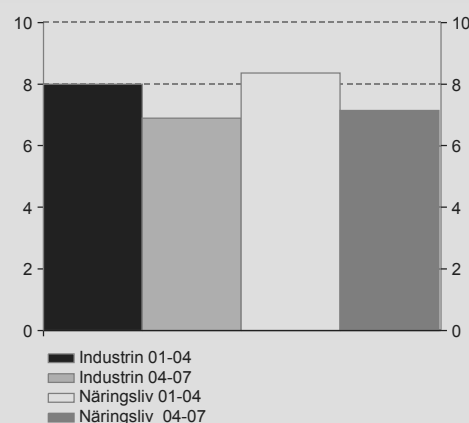
Källa: Medlingsinstitutet.

Industrins avtal löpte ut 31 mars och de stora avtalen inom området var klara i god tid före detta datum. För arbetare inom industrins olika grenar blev avtalen mycket lika sinsemellan. Så gott som alla har avtalade löneökningar på 6,8 procent under en treårsperiod och därtill en arbetstidsförkortning om

²³ Många avtal bygger i ökande utsträckning på lokal lönebildning med s.k. stupstockar, eller helt utan centralt specificerade löneökningar, vilket gör den avtalsenliga löneökningen svår att tolka.

sammantaget 0,5 procent. Föregående avtal, som slöts för perioden 2001–2004, innehöll ungefär samma löneökningstakt men arbetstidsförkortningarna uppgick till sammanlagt 1,5 procent. De totala avtalade timlöneökningarna för industriarbetare har, främst till följd av de mindre arbetstidsförkortningarna, blivit i genomsnitt 0,4 procentenheter lägre per år än i föregående treårsavtal. Avtalen för tjänstemännen inom industrin skiljer sig mer åt än för arbetarna. Även där är avtalen treåriga och innebär i många fall att 0,5 procent löneutrymme över perioden avsätts till arbetstidsförkortning eller pensionsavsättning. Löneökningstakterna skiljer sig dock åt mellan olika industrigrenar. Viktat med antalet personer som berörs av respektive avtal uppgår de totala avtalade löneökningarna för industritjänstemän till 6,1 procent. Att tjänstemännen inom industrin får lägre avtalsenliga löneökningar än arbetarna har dock historiskt sett uppvägs av att de haft högre löneökningar utöver de avtalade. Under förra avtalsperioden ökade tjänstemannalönerna med 1,3 procentenheter mer än arbetarnas löner, trots att avtalen var 0,3 procentenheter lägre. Vägs avtalen för hela industrin samman uppgår den genomsnittliga avtalade löneökningstakten inklusive arbetstidsförkortningar inom industrin till 6,9 procent, vilket är 0,4 procentenheter lägre per år än föregående avtalsperiod (se diagram 116).

Diagram 116 Avtalade timlöneökningar innevarande och föregående avtalsperiod
Procent

Källor: Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

I byggbranschen har förhandlingarna i ett flertal fall rört arbetsmiljöfrågor i större utsträckning än löneökningar, och det är också kring sådana frågor som konflikt uppstått, exempelvis Elektrikerförbundets strejk. Det största avtalet på området, byggavtalet,

som omfattar drygt 60 000 byggarbetare skiljer sig från industrins avtal genom att det sträcker sig över 19 i stället för 36 månader. Löneökningstakten för det första året är dock i nivå med vad som avtalats för industriarbetare. I byggbranschen som helhet har de avtalade löneökningarna växlat ned med nära en halv procentenhet per år jämfört med föregående avtalsperiod.

Handels slöt treåriga avtal med sina motparter Svensk Handel och Kooperationens Förhandlingsorganisation (KFO), utan medverkan av medlare, i god tid innan de gamla avtalen löpte ut. Även tjänstemannaavtalen blev klara i tid innan de gamla löpte ut den 31 april. Den avtalade löneökningen för arbetare i handeln blev något högre än för arbetare i industrin. I genomsnitt ligger dock de nya avtalen för handeln drygt 0,5 procentenheter lägre per år än de föregående avtalen, som även de var bland de högsta i näringslivet. Därmed är handeln den bransch som fått den största uppbromsningen av löneökningstakten jämfört med föregående avtal. Avtal har även slutits inom andra tjänstesektorer såsom företagstjänster, kreditinstitut och transportnäringen. Sammanvägt ligger dessa i linje med industrins avtal.

Det svaga arbetsmarknadsläget har satt sin prägel på årets avtalsrörelse, vilket har bidragit till att utfallet generellt sett har blivit lägre än under avtalsrörelsen 2001. Låga inflationsförväntningar har också bidragit då de nominella löneökningarna har kunnat dämpas utan att löntagarna behövt ge avkall på reallöneökningar. För hela näringslivet har den genomsnittliga avtalsenliga löneökningstakten minskat med 0,4 procentenheter per år, jämfört med föregående treårsavtal (se diagram 116). Av de avtal i näringslivet som ännu inte förhandlats återfinns de flesta i transportnäringen och bland olika typer av företagstjänster, där avtalen löper ut senare under året. Den 30 september löper de statliga avtalen ut, vilka omfattar ca 200 000 anställda. Även nästa vår sker omfattande förhandlingar då kommunsektorn ska träffa nya avtal.

I Konjunkturinstitutets Lönebildningsrapport 2003 prognostiserades en nedväxling av den avtalsenliga löneökningstakten med 0,3 procentenheter per år.²⁴ Bedömningen utgick dock från ett mer gynnsamt arbetsmarknadsläge än vad som varit fallet under våren. Den ur samhällsekonomisk syn-

vinkel rekommenderade nedväxlingen var 0,7 procentenheter, vilket bedömdes kunna bidra till en varaktigt lägre arbetslöshet, dvs. motsvara en lägre jämviktsarbetslöshet. Den nu uppmätta nedväxlingen med 0,4 procentenheter är visserligen något större än vad som prognostiserades i Lönebildningsrapporten, men detta bedöms vara ett resultat av den svagare arbetsmarknaden och utgör därför inget motiv för att justera ned bedömningen av jämviktsarbetslösheten.

²⁴ Se "Lönebildningen – Samhällsekonomiska förutsättningar i Sverige 2003", Konjunkturinstitutet 2003. Rapporten finns tillgänglig på www.konj.se.